

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

LẶNG THỊ XÁ

**BIỂU THỨC NGÔN NGỮ RÀO ĐÓN
TRONG TÁC PHẨM CỦA VI HỒNG**

**LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ, VĂN HỌC VÀ VĂN HOÁ VIỆT NAM**

THÁI NGUYÊN - 2020

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

LÃNG THỊ XÁ

BIỂU THỨC NGÔN NGỮ RÀO ĐÓN
TRONG TÁC PHẨM CỦA VI HỒNG

Ngành: Ngôn ngữ học

Mã số: 8220102

LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ, VĂN HỌC VÀ VĂN HOÁ VIỆT NAM

Người hướng dẫn khoa học: TS. NGUYỄN TÚ QUYÊN

THÁI NGUYÊN - 2020

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan, Luận văn Thạc sĩ Ngôn ngữ học về “*Biểu thức ngôn ngữ rào đón trong tác phẩm của Vi Hồng*” là công trình nghiên cứu của cá nhân tôi dưới sự hướng dẫn trực tiếp của TS. Nguyễn Tú Quyên. Những kết quả và số liệu trong báo cáo này chưa ai công bố dưới bất kì hình thức nào. Tôi hoàn toàn chịu trách nhiệm về sự cam đoan này.

Tác giả luận văn

Lăng Thị Xá

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành đến TS. Nguyễn Tú Quyên, người đã tận tình hướng dẫn, chỉ bảo và giúp đỡ tôi trong suốt quá trình nghiên cứu để tôi có thể hoàn thành luận văn tốt nghiệp này.

Luận văn này là kết quả của một quá trình học tập và nghiên cứu. Vì vậy, tôi xin chân thành cảm ơn đến những người thầy, người cô đã giảng dạy các chuyên đề cao học cho lớp Ngôn ngữ K25B (2017 - 2020) tại trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên.

Tôi xin gửi lời cảm ơn đến gia đình, bạn bè, người thân đã luôn ủng hộ và động viên tôi trong suốt quá trình học tập và thực hiện luận văn.

Thái Nguyên, ngày 11 tháng 6 năm 2020

TÁC GIẢ

LÃNG THỊ XÁ

MỤC LỤC

Trang

Trang bìa phụ	
LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN.....	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT	iv
DANH MỤC CÁC BẢNG	v
MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài	1
2. Lịch sử vấn đề.....	2
3. Đối tượng, phạm vi nghiên cứu.....	8
4. Mục đích nghiên cứu, nhiệm vụ nghiên cứu	9
5. Phương pháp nghiên cứu	9
6. Bố cục của luận văn.....	10
Chương 1. CƠ SỞ LÝ THUYẾT VÀ THỰC TIỄN LIÊN QUAN	
ĐẾN ĐỀ TÀI	11
1.1. Giao tiếp và các nhân tố giao tiếp	11
1.1.1. Khái niệm giao tiếp	11
1.1.2. Các nhân tố giao tiếp	11
1.2. Lí thuyết hội thoại.....	14
1.2.1. Khái niệm hội thoại	14
1.2.2. Các đơn vị hội thoại	15
1.2.3. Các qui tắc hội thoại.....	17
1.3. Lí thuyết hành động ngôn ngữ và biểu thức ngôn ngữ rào đón	21
1.3.1. Lí thuyết hành động ngôn ngữ.....	21
1.3.2. Biểu thức rào đón	24

1.4. Khái quát về văn hóa và ngôn ngữ	27
1.4.1. Khái niệm văn hóa, vài nét về văn hóa của dân tộc Tày	27
1.4.2. Mối quan hệ giữa ngôn ngữ và văn hóa	30
1.5. Giới thiệu về Vi Hồng và một số tác phẩm của Vi Hồng	31
1.6. Tiểu kết	33
Chương 2. KHẢO SÁT BIỂU THỨC NGÔN NGỮ RÀO ĐÓN	
TRONG VĂN XUÔI VI HỒNG	35
2.1. Kết quả khảo sát	36
2.2. Phân loại và miêu tả biểu thức ngôn ngữ rào đón trong văn xuôi Vi Hồng.....	36
2.2.1. Biểu thức rào đón trong văn xuôi Vi Hồng xét về mặt cấu tạo.....	36
2.2.2. Biểu thức rào đón trong văn xuôi Vi Hồng xét theo hành động chủ hướng.....	46
2.2.3. Biểu thức rào đón trong văn xuôi Vi Hồng xét theo chức năng trong cặp thoại	59
2.2.4. Phân loại và miêu tả biểu thức rào đón theo đích ở lời	62
2.3. Tiểu kết	68
Chương 3. VAI TRÒ NGỮ DỤNG CỦA BIỂU THỨC NGÔN NGỮ	
RÀO ĐÓN TRONG VĂN XUÔI VI HỒNG.....	69
3.1. Biểu thức ngôn ngữ rào đón giúp người nói tránh vi phạm các phương châm hội thoại	69
3.1.1. Biểu thức ngôn ngữ rào đón giúp người nói tránh vi phạm các phương châm về lượng	69
3.1.2. Biểu thức rào đón giúp người nói tránh vi phạm các phương châm về chất	76
3.2. Biểu thức rào đón góp phần thể hiện lịch sự trong hội thoại	83
3.2.1. Biểu thức rào đón với việc thể hiện lịch sự chiến lược	83
3.2.2. Biểu thức rào đón với việc thể hiện lịch sự chuẩn mực	90
3.3. Biểu thức rào đón thể hiện nét văn hóa của một dân tộc.....	93
3.4. Biểu thức rào đón thể hiện tính cách nhân vật	98
3.5. Tiểu kết	103
KẾT LUẬN.....	104
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	106

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

BTRĐ	:	Biểu thức rào đón
HVRĐ	:	Hành vi rào đón
VHDTTS	:	Văn học dân tộc thiểu số

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 2.1.	Biểu thức rào đón trong tác phẩm của Vi Hồng.....	36
Bảng 2.2.	Biểu thức rào đón trong các tác phẩm của Vi Hồng xét về mặt cấu tạo.....	45
Bảng 2.3.	Biểu thức rào đón cho hành động chủ hướng trong tác phẩm văn xuôi của Vi Hồng.....	46
Bảng 3.1.	Biểu thức rào đón theo phương châm về lượng	76
Bảng 3.2.	Biểu thức rào đón theo phương châm về chất	82
Bảng 3.3.	Biểu thức rào đón với phép lịch sự	90

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

1.1. Lí do khách quan

Trong giao tiếp, khi tham gia hội thoại, ngoài việc đưa ra một nội dung thông tin nào đó, người ta còn phải cân nhắc nên thực hiện hành vi ngôn ngữ nào. Vì vậy, để đạt được mục đích giao tiếp, ngoài nội dung, còn cần đến những yếu tố phụ trợ đi kèm với các hành vi ngôn ngữ để làm tăng hay giảm hiệu lực ở lời của những phát ngôn do hành vi đó tạo ra. Một trong những yếu tố phụ trợ này là lời rào đón. Trong giao tiếp hằng ngày của người Việt, trong các tác phẩm văn chương, yếu tố rào đón xuất hiện nhiều. Lời rào đón được sử dụng để ngăn ngừa trước sự hiểu lầm hoặc những phản ứng không hay trong lời nói của phát ngôn, làm tăng tính lịch sự trong giao tiếp. Do vậy, nghiên cứu yếu tố rào đón là cần thiết đối với việc sử dụng ngôn ngữ trong hoạt động giao tiếp.

Biểu thức rào đón đã được các học giả nước ngoài quan tâm. Nhưng ở Việt Nam, vấn đề này chưa được quan tâm nghiên cứu nhiều, nhất là nghiên cứu trong các tác phẩm văn học.

Văn xuôi của nhà văn Vi Hồng đã có những đóng góp đáng kể trong lịch sử văn học nước nhà. Sự đóng góp ở đây không chỉ thể hiện ở xu hướng chọn đề tài, ở sự phản ánh trung thực xã hội và cách mạng Việt Nam ở khu vực miền núi phía Bắc mà còn thể hiện ở phong cách nghệ thuật độc đáo qua hành động ngôn ngữ nhân vật, trong đó biểu thức rào đón là một biểu hiện. Tuy nhiên, hiện nay chưa có công trình nào nghiên cứu biểu thức rào đón trong các tác phẩm của Vi Hồng.

1.2. Lí do chủ quan

Là một giáo viên, nhiệm vụ của chúng tôi không chỉ dạy cho học sinh tri thức khoa học mà còn phải dạy và giáo dục các em trở thành người có nhân cách. Nhân cách con người trước hết thể hiện trong nói năng, trong ứng xử giữa người với người trong xã hội, tức thể hiện bằng hành động ngôn ngữ, trong đó

có biểu thức ngôn ngữ rào đón. Vì vậy, việc lựa chọn hành động ngôn ngữ trong giao tiếp là một việc hết sức quan trọng. Với những lí do khách quan và lí do chủ quan trên, chúng tôi đã chọn đề tài “*Biểu thức ngôn ngữ rào đón trong tác phẩm của Vi Hồng*” để nghiên cứu.

2. Lịch sử vấn đề

2.1. Tình hình nghiên cứu biểu thức rào đón trên thế giới

Trong nhiều năm gần đây, biểu thức rào đón (BTRĐ) trở thành một chủ đề thu hút được nhiều quan tâm của các nhà ngôn ngữ học dưới nhiều góc độ khác nhau. Nghiên cứu về BTRĐ trên thế giới đến nay đã được chú ý ở hai lĩnh vực là: ngữ dụng học và dụng học xã hội.

Từ góc nhìn ngôn ngữ học có thể kể đến các tác giả nổi tiếng nghiên cứu về rào đón như Lakoff, Fraser, Brown & Levison... Các tác giả đã đi sâu vào nghiên cứu rào đón hiệu chỉnh cho từ hoặc cụm từ trong nội dung mệnh đề/ phát ngôn.

Từ góc nhìn ngữ dụng học, có thể kể đến các tác giả nổi tiếng nghiên cứu về rào đón như Hübler, Skelton, Vande Kopple, Hyland, Markkanen, R., Steffensen, M. S., & Crismore, A... Các tác giả đã tập trung vào xem xét việc rào đón hiệu chỉnh giá trị sự thật của mệnh đề và thái độ của người viết đối với nội dung phát ngôn.

Từ góc nhìn dụng học xã hội, có thể kể đến các tác giả nổi tiếng nghiên cứu về rào đón như Meyers, Salager - Meyer, Hyland, Clemen, Markkanen, R., & Schröder, H. Các tác giả đã nghiên cứu mối quan hệ liên nhân và các mối quan hệ xã hội giữa tác giả và người đọc.

Nghiên cứu về rào đón trên thế giới, có thể phân thành hai hướng chính: nghiên cứu rào đón trong hội thoại tự nhiên và nghiên cứu rào đón trong các văn bản/ ngôn bản mang tính khoa học. Như vậy, nghiên cứu về rào đón trên thế giới đã có bề dày và có nhiều nghiên cứu chuyên sâu.